

Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

A.1. Έτσι λοιπόν εφοδιασμένοι οι άνθρωποι στην αρχή κατοικούσαν διασκορπισμένοι, πόλεις όμως δεν υπήρχαν· καταστρέφονταν λοιπόν από τα θηρία επειδή ήταν από κάθε άποψη πιο ανίσχυροι απ' αυτά, και οι τεχνικές γνώσεις ήταν καλός (επαρκής) βοηθός τους για την τροφή τους αλλά ανεπαρκής για τον πόλεμο με τα θηρία - γιατί δεν είχαν ακόμη πολιτική επιστήμη και οργάνωση, της οποίας μέρος (είναι) η πολεμική-επεδίωκαν λοιπόν να συναθροίζονται και να εξασφαλίζουν τη σωτηρία τους κτίζοντας πόλεις· κάθε φορά λοιπόν που συναθροίζονταν, αδικούσαν ο ένας τον άλλο επειδή δεν είχαν την πολιτική τέχνη, ώστε πάλι διασκορπισμένοι καταστρέφονταν. Ο Δίας, λοιπόν, επειδή φοβήθηκε για το γένος μας μήπως χαθεί ολότελα, στέλνει τον Ερμή που φέρνει στους ανθρώπους τον αλληλοσεβασμό και τη δικαιοσύνη, για να υπάρχουν τάξη και στενές σχέσεις των πόλεων που να τις κρατάνε ενωμένες με φιλία (ή για να είναι στολίδια των πόλεων και συνεκτικοί δεσμοί φιλίας).

B.1. Σύμφωνα με τον μύθο του Πρωταγόρα ο Προμηθέας έδωσε στον άνθρωπο την «σὺν πυρὶ ἔντεχνον σοφίαν», δηλαδή τις τεχνικές γνώσεις τόσο τις θεωρητικές της Αθηνάς όσο και τις πρακτικές του Ηφαίστου. Χάρη στην αυτοθυσία του Προμηθέα ο άνθρωπος με την «ἔντεχνον σοφίαν» (τεχνογνωσία) και την «ἔμπυρον τέχνην» (τεχνολογία) μπόρεσε να αναπτύξει υλικότεχνικό πολιτισμό, να καλύψει δηλαδή βασικές βιοτικές και πνευματικές ανάγκες. Μεταβάλλοντας την όψη της φύσης, η τέχνη του Ηφαίστου και η σοφία της Αθηνάς μαζί με τη φωτιά, αποτέλεσαν έτσι τη βασική υποδομή και κινητήρια δύναμη της προόδου του ανθρώπινου πολιτισμού. Η φωτιά λοιπόν αποτελεί θεϊκό μερίδιο («θείας μετέσχε μοίρας») το οποίο είχαν την τύχη, χάρη στην παρέμβαση του Προμηθέα να λάβουν οι άνθρωποι. Είναι θεϊκό, αφού επέτρεψε στον άνθρωπο να αναπτύξει πολιτισμό και κατά συνέπεια να αναγνωρίσει την ύπαρξη των θεών. Η πρώτη και άμεση συνέπεια του δώρου της φωτιάς, σύμφωνα με τον Πρωταγόρα, είναι ακριβώς η εμφάνιση της θρησκείας.

B.2. Ο άνθρωπος με την αυτοθυσία του Προμηθέα βρέθηκε να κατέχει εφόδια («οὐτῶ δὴ παρεσκευασμένοι»), τα οποία αποτέλεσαν τη βασική υποδομή, για να καλύψει βασικές βιοτικές και πνευματικές ανάγκες. Η προσπάθεια των ανθρώπων να δημιουργήσουν πολιτικά οργανωμένες κοινωνίες διέρχεται από κάποιες φάσεις.

Στην αρχή οι άνθρωποι ζούσαν διασκορπισμένοι («κατ' ἀρχάς...σποράδην») και ήταν αδύνατη η δημιουργία των πόλεων. Επίσης ήταν βιολογικά ασθενέστεροι σε σχέση με τα θηρία, επομένως και εκτεθειμένοι σε αυτά. Οι τεχνικές γνώσεις και η φωτιά δεν μπορούσαν να τους βοηθήσουν να αποσοβήσουν τον επικρατούμενο κίνδυνο εξόντωσής τους από τα θηρία («πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων...ἐνδεής») γιατί δεν είχαν την πολιτική τέχνη και οργάνωση (μέρος της οποίας είναι η πολεμική). **Δηλαδή δεν είχαν στη διάθεσή τους όπλα και μεθόδους – αμυντικές και επιθετικές – ικανές για απόκρουση και εξόντωση των θηρίων («πολιτικὴν γὰρ τέχνην...πολεμική»).**

Στη συνέχεια η ανάγκη για να προστατευτούν οι άνθρωποι από τα θηρία τούς οδήγησε στην κοινωνική συμβίωση («ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι...κτίζοντες πόλεις»). Η κοινωνική συνοχή όμως δεν μπορούσε να επιτευχθεί με αυτόματο τρόπο, αφού η συνύπαρξη των ανθρώπων ήταν αποτέλεσμα σύμβασης και συμφωνίας («συμβάσει καὶ νόμῳ»), μεταξύ τους, προκειμένου να αποφύγουν την εξόντωση από τα θηρία. **Η ἔλλειψη της πολιτικής αρετής, δηλαδή των κανόνων συμπεριφοράς,** οδηγούσε τους ανθρώπους σε πράξεις αδικίας με αποτέλεσμα την αυτοκαταστροφή τους. Έτσι, χωρίς την πολιτική τέχνη και οργάνωση, που βρισκόταν στα χέρια του Δία, μόνη της η «ἔντεχνος σὺν πυρὶ σοφία» ήταν απολύτως ανεπαρκής και «δώρον ἄδωρο» («ὅτι οὖν ἀθροισθεῖεν...διεφθείροντο»).

Τέλος, ο Δίας, σε κάποια φάση της ιστορικής εξέλιξης, επειδή φοβήθηκε μήπως αφανιστεί ολόκληρο το ανθρώπινο γένος, στέλνει με τον Ερμή στους ανθρώπους – ως δώρο – την αιδώ και τη δίκη, δύο σημαντικά μέσα για να προστατευθούν και να σωθούν οι άνθρωποι. **Ταυτόχρονα η αιδώς και η δίκη λειτουργούν ως προϋποθέσεις για την ύπαρξη οργανωμένων κοινωνιών.** Είναι, δηλαδή, το επιστέγασμα της προσπάθειας των ανθρώπων να δημιουργήσουν πολιτικά οργανωμένες κοινωνίες και να επικρατήσει τάξη και αρμονία στις πόλεις. Η αιδώς αποτελεί περίπλοκη ιδιότητα. Είναι ο αυτοσεβασμός, ο αλληλοσεβασμός, η κοσμιότητα, η φιλοτιμία, η εγκράτεια, ο αυτοέλεγχος, η ντροπή που νιώθει ο κοινωνικός άνθρωπος για κάθε πράξη που δεν συμφωνεί με τις καθιερωμένες κοινωνικές αντιλήψεις, που προσκρούει δηλαδή στον καθιερωμένο ηθικό κώδικα της κοινωνίας. Επιπρόσθετα, η δίκη είναι η δικαιοσύνη, ο σεβασμός των δικαιωμάτων ανθρώπου και οι ενέργειες για την

αποκατάσταση αυτών των δικαιωμάτων, όταν καταστρατηγούνται βάνανυσα από κάποιον. Ο αμοιβαίος σεβασμός και η δικαιοσύνη, λοιπόν, λειτουργούν ως τροχοπέδη, ως εμπόδιο στη φιλαρχία, στον εγωισμό και στη μισαλλοδοξία του ανθρώπου. Μόνο όταν υπάρχουν αυτές οι προϋποθέσεις και οι άνθρωποι συμμετέχουν σε αυτές («μετεχόντων») μπορούν να συγκροτηθούν ευνομούμενες κοινωνίες και να εξασφαλιστεί η αρμονική συμβίωση. Τα δύο αυτά πρότυπα συνεπάγονται την αξιοπρέπεια του ανθρώπου, συνθέτουν και στηρίζουν τον πολιτισμό. Λειτουργούν ως στολίδια των πόλεων, αφού έτσι εξασφαλίζονται η ευταξία, η ευκοσμία, η ευστάθεια, η ευνομία, η ευπείθεια, η ευμάρεια και η ευδαιμονία (ἵνα εἶεν δεσμοί...συναγωγοί»), υπάρχει καταμερισμός εργασίας (εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί).

B.3. Στο πρωτότυπο κείμενο («ἐπὶ πάντας...νόσον πόλεως») ο Πρωταγόρας συνεχίζοντας το μύθο αφηγείται ότι η αιδώς και η δίκη δόθηκαν στον άνθρωπο σε κάποια φάση της ιστορικής του εξέλιξης και όχι «ἅμα τῇ γενέσει». Δόθηκαν, δηλαδή, ως πρότυπα, ως έννοιες, ως αρετές και συμπεριφορές και όχι ως ἔμφυτες ιδιότητες. Ἦταν αναγκαίο, λοιπόν, ο άνθρωπος να προσπαθήσει να τις αποκτήσει με τη λογική, με μόχθο, προσήλωσι και προσωπικό αγώνα, προκειμένου να εμπεδωθεί η πολιτική ενότητα και η πολιτική αρμονία. Ο Δίας, επειδή ἔδινε ιδιαίτερη σημασία στις έννοιες «αἰδῶς καὶ δίκη» και στη χρησιμότητά τους στη συγκρότηση και τη διατήρηση της πολιτείας, διαβιβάζει στον Ερμή την απόφασή του να αφανίζεται ως μίσημα ὅποιος δεν τις διαθέτει («οὐ γὰρ ἂν γένοιτο...ὡς νόσον πόλεως»). Αφού λοιπόν, οι δύο αυτές αρετές **δεν αποτελούσαν μέρος της αρχικής φύσης του ανθρώπου και ο Δίας δεν μπορούσε να εξασφαλίσει την καθολικότητά τους**, παρόλο που τις είχε δωρίσει σε όλους, επιβάλλει την θανατική ποινή σε ὅσους δεν μετέχουν στην πολιτική αρετή.

Στο μεταφρασμένο απόσπασμα ο Πρωταγόρας συνεχίζει να υποστηρίζει την αναγκαιότητα και το «διδασκόν» της πολιτικής αρετής. Βρίσκοντας ερείσματα στην αθηναϊκή κοινωνία, εξηγεί ότι είναι αδύνατον και παράλογο οι πολιτικοί ἄνδρες να διδάσκουν στα παιδιά τους ἄλλα πράγματα που δεν είναι τόσο σημαντικά και να μην τους διδάσκουν την πολιτική αρετή, η ἔλλειψη της οποίας ἔχει ως συνέπεια βαρύτερες ποινές (θάνατο, εξορία, δήμευση περιουσιῶν), επιφέροντας στην ουσία την καταστροφή του οἴκου, την αποδόμηση, δηλαδή, ὅλου του κοινωνικού ιστού.

B.4.

α. Σωστό

β. Λάθος

γ. Λάθος

δ. Σωστό

ε. Λάθος

B.5.

λοχαγός: ἄγοντα, συναγωγοί

ἀγαλλίασις: ἀγάλματα

θρέψις: τροφάς, τροφήν

βαθμῖς: βωμούς

ἄφιξις: ἰκανή, ἰκανός

όχυρός: μετέσχε, εἶχον, ἔχων, ἔχοντες, μετεχόντων, μετέχοιεν, μετέχειν

διάδημα: ὑποδέσεις, δεσμοί

νεογνός: συγγένειαν, γένοιτο, γένει

όλέθριος: ἀπώλλυντο, ἀπόλοιτο

δεισιδαίμων: δείσας

Σημείωση: Η άσκηση ζητούσε να εντοπιστεί μόνο μια ετυμολογικά συγγενής λέξη από το κείμενο για τις αντίστοιχες λέξεις της αρχαίας ελληνικής που δίνονταν.

Γ.1. Το ναυτικό των Ελλήνων, λοιπόν, ήταν σε τέτοια κατάσταση, και το παλιό και το νεότερο. Αυτοί που έστρεψαν, όμως, την προσοχή τους σ' αυτό απέκτησαν δύναμη πολύ μεγαλύτερη, όχι μόνο με την αύξηση των εισοδημάτων τους αλλά και με την επέκταση της κυριαρχίας τους σε άλλους. Γιατί πλέοντας ενάντια στα νησιά άρχιζαν να τα υποτάσσουν και περισσότερο όσοι απ' αυτούς δεν είχαν αρκετή γη. Στη στεριά, όμως, κανένας πόλεμος δεν ξέσπασε τέτοιος τουλάχιστον από τον οποίο και κάποια δύναμη να προστεθεί σε ορισμένους. Όλοι όσοι έγιναν ήταν πόλεμοι μεταξύ γειτόνων του κάθε κράτους και οι Έλληνες δεν έκαναν εκστρατείες σε ξένες πολύ μακρινές από τις δικές τους χώρες για την κατάκτηση άλλων. Γιατί δεν είχαν συνταχθεί με τα ισχυρότερα κράτη ως υπήκοοι ούτε πάλι ενώνονταν αυτοί οι ίδιοι με τη θέλησή τους ως ίσοι για κοινή εκστρατεία.

Γ.2.

ἦν: ἔσται

ἐλαχίστην: ταῖς ἐλάττωσι(ν)

προσσχόντες: πρόσσχωμεν

ἐπιπλέοντες: ἐπιπλεῖτε

κατεστρέφοντο: κατεστράφθω

μάλιστα: μάλα

διαρκῆ: (ῶ) διαρκές

ἐκδήμους: ταῖς ἐκδήμοις

οὐδείς: οὐδεμιᾶς

ἐξῆσαν: ἐξελθεῖν

Γ.3.α.

τὰ ναυτικά: υποκείμενο του ρήματος «ἦν» (αττική σύνταξη)

αὐτοῖς: αντικείμενο της επιθετικής μετοχής «οἱ προσσχόντες»

ἄλλων: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός ως γενική αντικειμενική στη λέξη «ἀρχῆ»

ἐπὶ καταστροφῆ: επιρρηματικός εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει τελικό αίτιο, σκοπό στο κινήσεως σημαντικό ρήμα «οὐκ ἐξῆσαν»

ὑπήκοοι: επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος «οὐ ξυνειστήκεσαν» : «οὗτοι»

Γ.3.β.

α) Ἄπαντες γινώσκουσι ὅτι ἰσχὺν δὲ περιεποίησαντο ὅμως οὐκ ἐλαχίστην οἱ προσσχόντες αὐτοῖς.

Ο ευθύς λόγος μετατρέπεται σε πλάγιο λόγο με τη μορφή δευτερεύουσας ονοματικής ειδικής πρότασης (γινώσκω + ειδική πρόταση).

β) Ἄπαντες γινώσκουσι ἰσχὺν δὲ περιποίησασθαι (ὅμως) οὐκ ἐλαχίστην τοὺς προσσχόντας αὐτοῖς.

Ο ευθύς λόγος μετατρέπεται σε πλάγιο λόγο με τη μορφή ειδικού απαρεμφάτου (γινώσκω + ειδικό απαρέμφατο).

γ) Ἄπαντες γινώσκουσι ἰσχὺν δὲ περιποιησαμένους (ὅμως) οὐκ ἐλαχίστην τοὺς προσσχόντας αὐτοῖς.

Ο ευθύς λόγος μετατρέπεται σε πλάγιο λόγο με τη μορφή κατηγορηματικής μετοχής που αναφέρεται στο αντικείμενο του ρήματος γινώσκουσι, δηλαδή τούς προσσχόντας.

Φιλολογικός κλάδος

Ευαγγελία Αργυράκη

Εύη Κουτσώνα

Σόνια Σιούτη

Δωροθέα Λιβανίου

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΣΠΟΥΔΗ

- ΑΘΗΝΑ: ΣΟΛΩΝΟΣ 101 ΤΗΛ. 2103828854 – 2103845239
- ΠΑΓΚΡΑΤΙ: ΑΓ. ΦΑΝΟΥΡΙΟΥ 30 ΤΗΛ. 2107520883 – 2107519429
- ΒΥΡΩΝΑΣ: ΝΙΚΗΦΟΡΙΔΗ 10 ΤΗΛ. 2107669192 – 2107666233
- ΠΕΙΡΑΙΑΣ: ΗΡ.ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ 30 ΤΗΛ. 2107520883 – 2107519429
- ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΖΗΡΙΔΗ: Σπάτα ΤΗΛ. 2106685715 – 2106685600

www.spoudi.gr, e-mail: info@spoudi.gr
/spoudibyronas@gmail.com/spoudipeiraias@otenet.gr